

Daniel Szostak

Finansowanie inwestycji turystycznych – wybrane zagadnienia

Problemy Zarządzania, Finansów i Marketingu 19, 247-257

2011

Artykuł został opracowany do udostępnienia w internecie przez Muzeum Historii Polski w ramach prac podejmowanych na rzecz zapewnienia otwartego, powszechnego i trwałego dostępu do polskiego dorobku naukowego i kulturalnego. Artykuł jest umieszczony w kolekcji cyfrowej bazhum.muzhp.pl, gromadzącej zawartość polskich czasopism humanistycznych i społecznych.

Tekst jest udostępniony do wykorzystania w ramach dozwolonego użytku.

DANIEL SZOSTAK

Uniwersytet Szczeciński

FINANSOWANIE INWESTYCJI TURYSTYCZNYCH – WYBRANE ZAGADNIENIA

Wprowadzenie

Turystyka, zarówno w aspekcie społecznym, jak i ekonomicznym, w wielu gminach i powiatach staje się istotnym obszarem, w którym realizowany jest rozwój społeczno-gospodarczy. Turystyka jako sektor gospodarczy dla wielu obszarów lokalnych i regionalnych pełni również rolę ważnego narzędzia rozwoju, zwłaszcza gospodarczego. Jako narzędzie rozwoju potrzebuje również narzędzi przyspieszających ten rozwój, takich jak infrastruktura turystyczna w postaci wielu istotnych inwestycji o charakterze infrastrukturalnym. Wynika to z faktu, że świadczenie usług turystycznych oraz związana z nimi obsługa ruchu turystycznego wymaga posiadania wielu zasobów o charakterze rzeczowym (na przykład budynki hotelowe, infrastruktura sportowa i kulturalna). Można zauważyć pewnego rodzaju korelację między ruchem turystycznym a inwestycjami turystycznymi w konkretnej destynacji turystycznej. Wielkość ruchu turystycznego jest uzależniona od liczby i jakości realizowanych inwestycji turystycznych i odwrotnie, realizowanie takich inwestycji wynika z zapotrzebowania tegoż ruchu – im większy, tym więcej potrzeba miejsc noclegowych, gastronomicznych, kilometrów ścieżek rowerowych i promenad i tym podobnych¹.

¹ Na przykład dostępność bazy hotelowej w Polsce jest jednym z najważniejszych czynników kierujących ruchem turystycznym do kraju (podobnie jak w przypadku USA czy też Europy). Bardzo często turyści kierują się w swojej podróży wielkością i strukturą (dostępnością) bazy hotelarskiej

1. Zapotrzebowanie lokalnych społeczności na infrastrukturę turystyczną

Efektom zaplanowanego rozwoju lokalnej gospodarki turystycznej (głównie skonkretyzowanego w postaci lokalnych i regionalnych strategii rozwoju gospodarczego i turystyki) jest przyrost ilościowy i jakościowy infrastruktury turystycznej i paraturystycznej, która to jest następnie wykorzystywana nie tylko do celów gospodarczych (turystycznych, na rzecz turystów i beneficjentów infrastruktury turystycznej – mieszkańców, przedsiębiorców, samorządu terytorialnego), ale także jest użytkowana przez lokalne społeczności w ich codziennym życiu. Infrastruktura ta więc w istotny sposób podnosi poziom życia lokalnych społeczności, gdyż przyczynia się pośrednio, a czasami i bezpośrednio, między innymi do zwiększenia dostępności do różnej infrastruktury komunalnej (gazowej, elektrycznej, telefonicznej, kanalizacji i tym podobnych). Turystyka i jej efekty ekonomiczne i społeczne (na przykład spadek bezrobocia) stają się bodźcem do inwestowania i pozyskiwania środków na rozwój².

To samorządy różnych szczebli są przede wszystkim odpowiedzialne za rozwijanie infrastruktury turystycznej, zarówno pod względem ilościowym, jak i jakościowym. Infrastruktura ta jest jednym z istotniejszych narzędzi realizacji polityki turystycznej na szczeblu lokalnym. Bardzo często jest gwarantem zwiększania ruchu turystycznego. Jednakże rozwój ten ma swoją cenę, ponieważ żeby powstała taka infrastruktura, podmioty zlecające (inwestorzy) muszą zazwyczaj się zadłużać. Jednakże to samorządy różnych szczebli są w Polsce największym inwestorem infrastrukturalnym – budują i remontują drogi, zbroją tereny pod inwestycje, budują oczyszczalnie ścieków, kanalizację, stadiony, ścieżki rowerowe, obiekty sportowe, kulturalne i tym podobne. Inwestycje takie są niezbędnym elementem dalszego rozwoju lokalnej i regionalnej przestrzeni gospodarczej zawiadywanej przez poszczególne samorządy, a często stają się elementem nieodzownym w dobie rozwoju gospodarki globalnej. Jednym z czynników inicjowania takich inwestycji jest konkurencja ze strony innych samorządów. Samorządy konkurują o mieszkańców, turystów, inwestorów. Inwestycje

w miejscowości lub regionie, który jest celem ich podróży. Standard i dostępność do hoteli kształtuje u turystów zapotrzebowanie na odwiedzenie określonego miejsca i bardzo często jest to czynnik warunkujący ich podróz.

² D. Milewski, D. Szostak, *Koncepcja budowy produktu turystyczno-rekreacyjnego gminy Kolbaskowo w oparciu o „Trójkąt turystycznych możliwości: sport – rekreacja – aktywny wypoczynek”*, w: *Problemy turystyki i rekreacji*, t. II, M. Dutkowski (red.), Uniwersytet Szczeciński, Wydział Nauk o Ziemi, Szczecin 2009, s. 139–147.

te finansowane są zazwyczaj ze środków, którymi dysponują same samorzady, pochodzącymi przede wszystkim z udziałów w podatkach dochodowych PIT i CIT, z podatków i opłat lokalnych (od nieruchomości, psów, środków transportu, z opłaty targowej), z funduszy unijnych, kredytów bankowych, wyemitowanych obligacji komunalnych³.

2. Inwestycje a infrastruktura turystyczna

Inwestycje turystyczne jako nakłady finansowe są związane z tworzeniem bazy materialnej służącej do świadczenia usług turystycznych. Inwestycje związane z tworzeniem bazy materiałowej można podzielić na dwa rodzaje:

1. Inwestycje *stricte* turystyczne – dotyczą tych obiektów, dzięki którym zaspokajane są podstawowe potrzeby potencjalnego turysty, to znaczy nocleg, wyżywienie, transport, rozrywka, lub których istnienie może stanowić atrakcję kulturalną. Do tej grupy należą między innymi:
 - a) budowa nowych obiektów noclegowych, rozbudowa i przebudowa już istniejących oraz ich modernizacja;
 - b) zakup środków transportowych (samoloty, promy, autokary), a także budowa niezbędnej do ich wykorzystania infrastruktury (lotniska, porty, parkingi);
 - c) budowa obiektów stanowiących tak zwaną infrastrukturę turystyczną (obiekty sportowe, takie jak wyciągi i trasy narciarskie, baseny, korty tenisowe, punkty informacji turystycznej, obiekty rekreacyjne, takie jak centra wodne, szlaki turystyczne, ścieżki rowerowe, ścieżki edukacyjne);
 - d) odnawianie i odrestaurowywanie dóbr kultury narodowej (na przykład parki, pałace, zamki, dworki, kościoły, skanseny, muzea, starówki miast, zabytki, obiekty poprzemysłowe).
2. Inwestycje paraturystyczne, które dotyczą obiektów i urzędzeń stanowiących istotne uzupełnienie inwestycji *stricte* turystycznych, a tym samym wchodzące w skład produktu turystycznego. Do tej grupy należą między innymi:
 - a) infrastruktura usługowa (sklepy, stacje benzynowe, budynki opieki medycznej);

³ P. Skwirowski, *Samorzady utoną w dobrych długach?*, „Gazeta Wyborcza” 2010, nr 266, s. 22–23.

- b) infrastruktura techniczna (gazociągi, kanalizacja, wodociągi, elektryfikacja);
- c) sieć komunikacyjna i telekomunikacyjna;
- d) inwestycje w zakresie ochrony środowiska (przede wszystkim oczyszczalnie wód i ścieków, obiekty i infrastruktura służąca do redukcji zanieczyszczeń pyłowych i gazowych, utylizacja odpadów, budowa, zagospodarowanie i rewitalizacja wysypisk śmieci).

Środki pieniężne i fundusze na inwestycje turystyczne pochodzą głównie z kilku źródeł:

1. Od inwestorów prywatnych. Dotyczą głównie inwestycji w usługi *stricto* turystyczne, a przede wszystkim usługi hotelarskie (baza noclegowa i związana z nią infrastruktura), gastronomiczne (obiekty bazy gastronomicznej o różnym zakresie i standardzie), a także inwestycji w infrastrukturę usługową i okołosługową. Infrastruktura funkcjonuje głównie na podstawie rachunku ekonomicznego i jej działanie (mimo swojej niezbędności w związku z obsługą turystyczną) nie jest rodzajem inwestycji, w którą można i powinno angażować się środki publiczne posiadane przez państwo czy poszczególne samorzady. Inwestorzy prywatni inwestują swoje środki najczęściej w takie inwestycje turystyczne, które gwarantują przychody przewyższające koszty realizacji takiej inwestycji. Brak wyraźnej rentowności w określonym satysfakcjonującym inwestora czasie powoduje najczęściej brak zainteresowania realizacją takiej inwestycji. Ocena rentowności i efektywności inwestycji jest ważnym elementem planu finansowego (jako część składowa studium wykonalności czy też biznesplanu).
2. Z budżetu państwa. Środki i fundusze publiczne przeznaczane są między innymi na ochronę dóbr kultury narodowej, rozwój niektórych rodzajów infrastruktury turystycznej oraz inwestycje paraturystyczne, których celem jest zachęcenie przyszłych inwestorów prywatnych do angażowania swoich środków w rozwój lokalnych obszarów o charakterze turystycznym. Środki pochodzące z budżetu państwa oraz poszczególnych samorządów stanowią również niezbędny wkład własny w realizację projektów finansowanych ze źródeł zewnętrznych (przede wszystkim unijnych). Przy części projektów samorzady muszą dysponować i wydatkować najpierw własne środki, a następnie po realizacji inwestycji wydatki te w części lub w całości są refinansowane z budżetu unijnego.

3. Ze środków pomocowych Unii Europejskiej (różne cele infrastrukturalne – komercyjne i niekomercyjne, prywatne i społeczne i tym podobne). Znaczna część tych środków była lub jest skupiona na przykład w regionalnych programach operacyjnych dla poszczególnych województw. Środki finansowe na realizację przedsięwzięć o charakterze turystycznym znajdują się również w programach europejskiej współpracy terytorialnej (kontynuacja Inicjatywy Wspólnotowej INTERREG III).

Do źródeł finansowania wewnętrznego w obszarze turystyki można zaliczyć:

1. Kredyty bankowe. W przypadku inwestorów prywatnych szczególne znaczenie mają kredyty hipoteczne na finansowanie budowy obiektów hotelowych; w przypadku inwestycji wspieranych przez Unię Europejską samorząd musi zapłacić z własnej kieszeni (po jakimś czasie dostaje zwrot pieniędzy) – w takim przypadku samorządy muszą się zadłużać, biorąc kredyty w bankach.
2. Emisję obligacji dla finansowania rozwoju infrastruktury, głównie technicznej przez samorząd terytorialny.
3. Partnerstwo publiczno-prywatne (państwowo-prywatne).

3. Państwo a inwestycje turystyczne

Bardzo dużą rolę przy inwestycjach w turystykę odgrywa państwo, a zwłaszcza władze lokalne, które za pośrednictwem swoich środków mogą skutecznie wspierać działania inwestorów lokalnych. Poprzez inwestycje infrastrukturalne lokalne władze nie tylko wspierają lokalną przedsiębiorczość czy też przyczyniają się do rozwoju atrakcyjności turystycznej danego regionu, ale także wspierają rozwój gmin czy powiatów w skali ogólnej (na przykład zmniejsza się bezrobocie, poprawia się stan środowiska). Rozwój ten zależy w znacznej mierze od specyfiki poszczególnych gmin, w których funkcja turystyczna zajmuje bardzo ważne miejsce.

Rola państwa w inwestycjach turystycznych, które w większości przypadków są umiejscowione na lokalnych rynkach turystycznych, powinna się skupiać na następujących zadaniach:

- a) zwiększaniu roli lokalnych budżetów i władz lokalnych w finansowaniu inwestycji paraturystycznych, zarządzaniu turystyką na terenie swojego działania, koordynacji akcji marketingowych;
- b) tworzeniu bodźców ekonomicznych do rozwoju turystyki;

- c) tworzeniu odpowiednich norm prawnych oddziałujących na ekonomiczną sytuację podmiotów korzystających z przestrzeni gminy;
- d) własnych działaniach gospodarczych gminy lub powiatu (subwencje, dotacje, kredyty i gwarancje udzielane przez jednostki samorządu terytorialnego, zakupy i sprzedaż);
- e) rozwijaniu działań marketingowych na szczeblu lokalnym;
- f) pozyskiwaniu środków finansowych z Unii Europejskiej w ramach pomocy przedakcesyjnej, a później strukturalnej na realizację inwestycyjnych projektów turystycznych.

Do czynników wpływających na podejmowanie decyzji inwestycyjnych w turystyce należą:

- a) dotychczasowy rozwój gospodarczy i turystyczny predestynowanych obszarów;
- b) ekonomiczna i społeczna efektywność inwestycji turystycznych, na przykład jakie będą koszty inwestycji, jakie przyniosą zyski, ile powstanie nowych miejsc pracy, o ile zwiększy się ruch turystyczny;
- c) konieczność dostosowania podaży do przejawianego popytu w miejscu recepcji turystycznej; współpraca między sektorem turystycznym a samorządem lokalnym; współdziałanie z władzami, polegające na tworzeniu wizerunku turystycznego gminy, powiatu, regionu, województwa czy kraju, które powinno znaleźć odzwierciedlenie przede wszystkim w projektach inwestycyjnych inwestorów prywatnych i lokalnych samorządów.

W planach zagospodarowania przestrzennego sporządzanych przez władze lokalne powinny być jasno określone tereny pod przyszłe inwestycje *stricte* turystyczne dla inwestorów prywatnych, a także inwestycje, które będą realizowane przez poszczególne samorządy. To właśnie samorządy lokalne powinny tworzyć wizje (strategie) rozwoju wydzielonych obszarów atrakcyjnych pod inwestycje proturystyczne. Z kolei umiejętność sprecyzowania motywacji podróży poprzez prowadzone badania rynkowe odbiorców docelowych pozwoli sprawnie ukierunkować inwestycje turystyczne na określoną bazę materialną.

4. Unia Europejska a finansowanie inwestycji turystycznych w województwie zachodniopomorskim

Ważnym źródłem finansowania inwestycji turystycznych (ze szczególnym uwzględnieniem projektów infrastrukturalnych) i regionalnych są regionalne programy operacyjne. Przykładem są Regionalne Programy Operacyjne

Województwa Zachodniopomorskiego (RPO WZ), które określają dziedziny mogące otrzymać finansowe wsparcie ze środków Unii Europejskiej (Europejskiego Funduszu Rozwoju Regionalnego). Jest to jeden z 16 programów regionalnych funkcjonujących w Polsce (po jednym dla każdego województwa). RPO WZ jest jedną z dróg realizacji Strategii Rozwoju Województwa Zachodniopomorskiego do roku 2020. Jednym z obszarów wykorzystania środków unijnych (835 mln zł w latach 2007–2013) jest rozwój turystyki, kultury i obszarów zdegradowanych (oś priorytetowa 5. – turystyka, kultura i rewitalizacja, oraz oś priorytetowa 6. – rozwój funkcji metropolitalnych). W przypadku turystyki osie te dotyczą między innymi wspierania projektów związanych z budową oraz rozbudową infrastruktury turystycznej, to jest w zakresie turystyki wodnej, golfowej, biznesowej, oraz infrastruktury służącej rozwojowi aktywnych form turystyki, turystycznej bazy uzupełniającej oraz bazy noclegowej. Działania realizowane w ramach priorytetowej osi 5. pozwalają na dywersyfikację oraz poprawę jakości oferty turystycznej oraz przyczyniają się do wzrostu roli turystyki jako czynnika sprzyjającego rozwojowi społeczno-gospodarczemu regionu. Tworzone są programy budowy markowych produktów turystycznych regionu, z uwzględnieniem produktów już istniejących, jak również sieci sprzedaży takich produktów (między innymi wodne szlaki turystyczne, uzdrowiska, pola golfowe, sporty konne). Szczególnie istotne znaczenie ma ukierunkowanie działań na zaspokajanie określonych potrzeb turystów oraz działania dynamizujące popyt w obszarze produktów markowych. Prowadzone są także badania marketingowe rynku usług i produktów turystycznych⁴. W ramach osi 6. realizowane są działania w zakresie infrastruktury związanej z rozwojem funkcji kulturalnych, sportowych, turystycznych i rekreacyjnych, o charakterze metropolitalnym.

Projekty turystyczne, które są wspierane w ramach tychże osi priorytetowych, muszą wykazać ewidentny, ekonomiczny efekt – priorytet powinny mieć te projekty, które przyciągną nade wszystko turystów spoza regionu i które powinny wpisać się w szersze ramy planów rozwoju turystyki dla rozważanego regionu.

Beneficjentami środków unijnych w ramach realizowanych projektów turystycznych mogą być między innymi jednostki samorządu terytorialnego, ich związki i stowarzyszenia, jednostki organizacyjne JST posiadające osobowość prawną, administracja rządowa, organizacje pozarządowe, Lasy Państwowe i ich

⁴ www.rpo.wzp.pl (27.11.2010).

jednostki organizacyjne, jednostki sektora finansów publicznych, parki narodowe i krajobrazowe, przedsiębiorcy.

Działania i poddziałania osi 5. i 6. RPO WZ w odniesieniu do turystyki są następujące:

- infrastruktura turystyki,
- regionalny system informacji turystycznej oraz rozwój produktów turystycznych,
- ścieżki rowerowe.

Dzięki dofinansowaniu ze środków RPO WZ do 31 października 2010 roku w wyniku 36 projektów z zakresu turystyki powstanie lub zostanie zmodernizowanych 101 obiektów infrastruktury turystycznej (między innymi ścieżki rowerowe na obszarach metropolitalnych i poza nimi). Przykładowymi projektami turystycznymi realizowanymi z wykorzystaniem środków unijnych są:

- rekreacja, sport i wypoczynek w Puszczy Wkrzańskiej i Goleniowskiej (gmina miasto Szczecin; całkowita wartość projektu: 610 224,94 zł; wartość dofinansowania: 305 112,45 zł),
- pieszo-rowerowy szlak turystyczny Głębokie – Osów (gmina miasto Szczecin; całkowita wartość projektu: 278 495,02 zł; wartość dofinansowania: 126 400,50 zł),
- przebudowa płyty Rynku Staromiejskiego w Stargardzie Szczecińskim w celu podniesienia atrakcyjności turystycznej szlaku Klejnot Pomorza (gmina miasto Stargard Szczeciński; całkowita wartość projektu: 3 297 726,00 zł; wartość dofinansowania: 1 648 863,00 zł),
- Zintegrowany Szlak Turystyczny Powiatu Polickiego – etap I (powiat policki; całkowita wartość projektu: 599 998,88 zł; wartość dofinansowania: 299 999,44 zł),
- Wprowadzenie nowej formy turystycznego zagospodarowania Promenady Gwiazd w Międzyzdrojach (Gmina Międzyzdroje; całkowita wartość projektu: 22 977 212,86 zł; wartość dofinansowania: 9 167 461,14 zł),
- budowa infrastruktury turystycznej parku na tak zwanej wyspie łososiowej w Darłowie (gmina miasto Darłowo; całkowita wartość projektu: 1 394 783,52 zł; wartość dofinansowania: 697 391,76 zł),
- przebudowa publicznej infrastruktury turystycznej – kładki dla pieszych w Uzdrowisku Kołobrzeg (gmina miasto Kołobrzeg; całkowita wartość projektu: 1 375 517,74 zł; wartość dofinansowania: 687 758,87 zł),

- turystyczno-rekreacyjne zagospodarowanie terenów wokół jeziora Klukom oraz na Miejskiej Górze w miejscowości Choszczno (gmina Choszczno; całkowita wartość projektu: 6 909 780,24 zł; wartość dofinansowania: 3 422 198,68 zł),
- wzrost atrakcyjności turystycznej Dziwnowa poprzez budowę I i II etapu promenady widokowej wraz z wejściami na plażę oraz małą architekturą (gmina Dziwnów; całkowita wartość projektu: 2 653 844,97 zł; wartość dofinansowania: 1 326 922,48 zł),
- renowacja i modernizacja zabytkowego Parku Miejskiego jako istotnego elementu szczecineckiej infrastruktury turystycznej – etap od ul. Mickiewicza do ul. Lelewela (Miasto Szczecinek; całkowita wartość projektu: 4 578 987,02 zł; wartość dofinansowania: 2 289 493,50 zł),
- turystyczne zagospodarowanie nabrzeża jeziora Raduń w Wałczu (gmina miejska Wałcz; całkowita wartość projektu: 7 451 112,43 zł; wartość dofinansowania: 3 696 886,21 zł),
- rozbudowa bazy noclegowej w kompleksie sportowo-rekreacyjnym przy ulicy Moniuszki w Białogardzie (miasto Białogard; całkowita wartość projektu: 824 747,82 zł; wartość dofinansowania: 291 922,96 zł),
- podniesienie atrakcyjności turystycznej – przebudowa centralnego placu Zwycięstwa w Gryficach (miasto Białogard; całkowita wartość projektu: 2 720 000,00 zł; wartość dofinansowania: 1 360 000,00 zł),
- kajakiem do morza – stworzenie sieci przystani kajakowych wraz z infrastrukturą towarzyszącą na rzece Redze w 4 miejscowościach powiatu gryfickiego: Płotach, Gryficach, Trzebiatowie i Mrzeżynie (powiat gryficki; całkowita wartość projektu: 7 969 874,00 zł; wartość dofinansowania: 3 973 957,00 zł),
- budowa hali widowiskowo-sportowej w Połczynie-Zdroju w celu rozwoju nowych form turystyki aktywnej w mieście uzdrowiskowym (gmina Połczyn-Zdrój; całkowita wartość projektu: 9 398 937,99 zł; wartość dofinansowania: 4 699 468,99 zł),
- budowa ścieżki rowerowej z lewobrzeża do Puszczy Bukowej nad Jezioro Szmaragdowe w Szczecinie – odcinek od ul. Panieńskiej poprzez Trasę Zamkową do Mostu Cłowego (gmina miasto Szczecin; całkowita wartość projektu: 13 760 000,00 zł; wartość dofinansowania: 5 828 590,74 zł),
- budowa ścieżki rowerowej na odcinku Tanowo – Police w ramach rozwoju turystyki aktywnej w obszarze metropolitalnym (gmina Police;

- całkowita wartość projektu: 3 443 083,86 zł; wartość dofinansowania: 1 686 745,42 zł),
- budowa infrastruktury rekreacyjnej i żeglarskiej w Stepnicy (gmina Stepnica; całkowita wartość projektu: 7 963 763,00 zł; wartość dofinansowania: 3 981 881,00 zł),
 - budowa nabrzeży obsługi jednostek pasażerskich oraz turystyki żeglarskiej na prawym brzegu rzeki Odry Wschodniej km 717,5–718,6. Nabrzeże pasażerskie – północne (gmina Gryfino; całkowita wartość projektu: 18 296 863,88 zł; wartość dofinansowania: 7 659 819,74 zł),
 - przebudowa kąpieliska Arkonka w Szczecinie dla potrzeb sportu i rekreacji (gmina miasto Szczecin; całkowita wartość projektu: 30 000 000,00 zł; wartość dofinansowania: 11 773 648,00 zł)⁵.

Podsumowanie

Aktywność samorządu terytorialnego w zakresie kształtowania oferty turystycznej zazwyczaj koncentruje się na kilku najważniejszych obszarach – aktywności związanej z tworzeniem i zagospodarowaniem atrakcji turystycznych, działaniach, których bezpośrednimi beneficjentami są mieszkańcy, mającymi jednak wpływ na rozwój ruchu turystycznego oraz inwestycje w infrastrukturę turystyczną⁶. Szczególnym rodzajem aktywności w tym zakresie jest pozyskiwanie środków finansowych na realizację poszczególnych inicjatyw turystycznych. Realizacja projektów czy to bezpośrednio związanych z rozwojem turystyki, czy też projektów zaspokajających zarówno potrzeby lokalnej społeczności, jak i turystów wiąże się z poniesieniem odpowiednich nakładów finansowych przez podmioty odpowiedzialne za ich realizację⁷.

Powyższe przykłady inwestycji współfinansowanych ze środków unijnych, przy znacznym udziale jednostek samorządu terytorialnego różnych szczebli, mają za zadanie podnoszenie jakości systemu obsługi turystycznej na obszarach realizacji poszczególnych inwestycji, tworzenie i rozwój lokalnych i regionalnych produktów turystycznych oraz mają istotne znaczenie w realizowanej konsumpcji turystycznej. Środki unijne, które były i są do dyspozycji poszczególnych

⁵ *Ibidem*.

⁶ *Gospodarka turystyczna*, A. Panasiuk (red.), Wydawnictwo Naukowe PWN, Warszawa 2008, s. 204.

⁷ *Strategie rozwoju turystyki w regionie*, M. Meyer, D. Milewski (red.), Wydawnictwo Naukowe PWN, Warszawa 2009, s. 153–159.

samorządów, przyczyniają się do intensyfikacji rozwoju lokalnego i regionalnego. Brak takich środków powodowałby brak takiego rozwoju lub jego wyraźne ograniczenie. Środki te są przyznawane poszczególnym beneficjentom po wcześniejszym przygotowaniu, a następnie ocenie dobrych projektów mających powiązanie z poszczególnymi lokalnymi i regionalnymi strategiami rozwoju, między innymi w zakresie turystyki.

FINANCING OF TOURISM INVESTMENTS – CHOSEN ISSUES

Summary

The essence of local tourism policy is creating the supply tourism system. Creating local tourism products is the main problem of tourism management in a few local areas. Within tourism policy local governments need to affect proper development of elements of local tourism product i.e.: environmental and cultural attractions, tourism infrastructure, tourism services, availability of transport services as well as promotion of tourism product. Local tourism development is connected with finding of financial resources. Local governments look for money and must prepare good financial and development projects. European Union funds are the best resources for financing of tourism investments.

Translated by Daniel Szostak